

SVENSKT NÄRINGSLIV

Vem gör vad inom arbetsmarknads- politiken?

JUNI 2024

Innehåll

Sammanfattning	2
Arbetsmarknadspolitiken aktörer	3
Omställningsorganisationerna	4
Arbetsförmedlingen	6
Arbetsförmedlingens matchningsinsatser i egen regi	6
Arbetsförmedlingens upphandlade matchningsinsatser	8
Kommunerna	9
Hur många tar del av matchningsinsatser?	12
Vad kostar matchningsinsatserna?	13
Analys	16
Slutsatser	20

Sammanfattning

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken har gått från att vara en monopoliserad verksamhet till ett politikområde som karaktäriseras av fragmentering och en mångfald av aktörer. Denna utveckling har förstärkts nyligen genom omställningsorganisationernas utökade uppdrag. Även finansieringen av politiken är mer heterogen, med såväl finansiering från arbetsmarknadens parter, staten och kommunerna.

Med detta nya arbetsmarknadspolitiska landskap följer nya utmaningar. Det är berättigat att ställa frågan – vem gör vad inom arbetsmarknadspolitiken?

I den här rapporten diskuteras de arbetsmarknadspolitiska insatser som är av matchande karaktär och de aktörer; omställningsorganisationerna, Arbetsförmedlingen inklusive myndighetens upphandlade leverantörer och kommunerna som bedriver insatserna. Genomlysningen pekar på att den totala omfattningen av matchningsinsatserna är betydande, men att det i vissa delar är otydligt vilka insatser som tillhandahålls och deras resultat och effektivitet. En betydande del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken sker inom kommunerna, trots att arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvar. Det råder i vissa delar otydlighet kring uppdrag, roller och ansvar, risk för överlappningar och dubbelarbete samt att det föreligger olika starka incitament och ambitioner i relation till arbetsmarknadspolitiken och matchningsinsatser.

Svenskt Näringsliv anser att arbetsmarknadspolitiken behöver bli mer effektiv och att arbetsmarknadspolitiken ska vara ett statligt ansvarsområde. Tydlig roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna är då en viktig förutsättning.

Mot denna bakgrund har Svenskt Näringsliv identifierat fem viktiga inriktningar för att på uppnå högre effektivitet i arbetsmarknadspolitiken och därmed bättre bidra till näringslivets kompetensförsörjning.

Dessa inriktningar är, a) Arbetsförmedlingens uppdrag behöver fokuseras och renodlas, b) kommunernas arbetsmarknadspolitik behöver begränsas, c) systemet med matchningsleverantörer till Arbetsförmedlingen behöver förbättras, d) strukturen för samverkan behöver stärkas och e) möjligheten till resultatuppföljning förbättras.

De data som används i rapporten är företrädevis helårsdata för 2023. I rapporten beskrivs respektive aktörs insatser och uppdrag, antal deltagare och kostnader. Rapporten avslutas med en analys av strukturen och en diskussion om utmaningar som följer av strukturen.

Konsultföretaget Werket AB har bidragit med kunskap, underlag och data i samband med att denna rapport har sammanställts.

Arbetsmarknads- politikens aktörer

När en individ förlorar jobbet, kanske på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning löper ut, finns ett omfattande stöd från olika aktörer att tillgå. Stödet syftar till att, i bästa fall helt undvika att individen blir arbetslös, eller alternativt att förkorta arbetslöshetstiden. Detta så att individen kan upprätthålla sin försörjning och så att belastningen på de gemensamma resurserna blir så små som möjligt.

I samband med en sådan omställning kan det bli tydligt att individens kompetens behöver kompletteras eller uppdateras. Eller så har individen den kompetens som krävs för att övergå i ny sysselsättning utan någon särskild kompetenshöjande insats. Ibland kan det vara en matchningsinsats som behövs för att individen ska hitta ett nytt jobb.

Omställningsorganisationerna är ”första linjens försvar”. Redan från det tillfälle en individ blir uppsagd tillhandahåller omställningsorganisationerna bistånd och stöd. Stödet från omställningsorganisationerna finns således tillgängligt både under uppsägningstiden (när individen fortfarande är i arbete) samt när arbetslösheten har blivit ett faktum. Stödet fortskrider till individen har hittat nytt arbete eller som längst i 12 månader efter att arbetslösheten påbörjades.

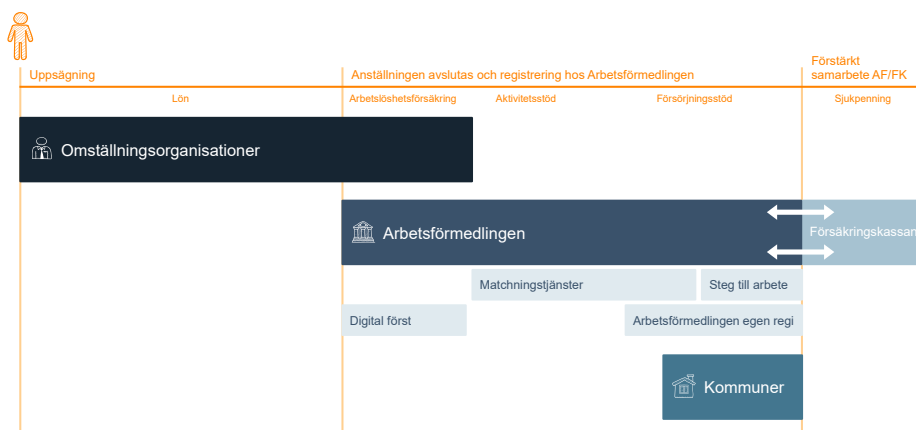
När väl arbetslösheten är ett faktum kan den arbetssökande skriva in sig på *Arbetsförmedlingen*. Stödet från Arbetsförmedlingen är tidsmässigt oändligt så länge som individen bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande. Dock varierar intensiteten i stödet beroende på hur länge individen har varit arbetslös. Generellt sett ställs det mer resurser till förfogande från Arbetsförmedlingen i takt med att tiden i arbetslöshet stiger. Detta eftersom många som skriver in sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen ganska snabbt hittar ett nytt jobb.

Vid längre arbetslöshetstider och ofta i samband med att individen behöver ekonomiskt bistånd för att kunna försörja sig, aktualiseras kontakten med den arbetssökandes *kommun*. Den kommun som en arbetssökande är folkbokförd i kan också tillhandahålla matchande arbetsmarknadsinsatser som syftar till att minska behovet av ekonomiskt bistånd.

I den schematiska illustrationen nedan är ambitionen att åskådliggöra aktörernas förhållande till varandra och i vilket skede av en individs arbetslöshet denne kommer i kontakt med de olika aktörerna.

Schematisk bild av aktörernas inbördes ordning i förhållande till en arbetssökandes tid i arbetslöshet

Vem gör vad i arbetsmarknadspolitiken

I viss utsträckning skiljer sig målgrupperna åt mellan dessa aktörer och de respektive insatserna är tillgängliga för arbetssökande i olika stadier av arbetslöshet. De olika aktörernas insatser kan dock överlappa varandra och det är inte ovanligt att arbetssökande får ta del av liknande aktiviteter och tjänster från de olika aktörerna. Många arbetssökande får under sin arbetslöshet ta del av insatser från flera aktörer.

I viss utsträckning, och i synnerhet för arbetssökande med kortare tid i arbetslöshet, är det huvudsakligen en enskild aktör som vid varje givet tillfälle står för majoriteten av insatserna. Under den inledande tiden i arbetslöshet är det framför allt omställningsorganisationerna som tillhandahåller stöd. I detta skede ska det även finnas kontakt med Arbetsförmedlingen, till exempel avseende planeringssamtal och kartläggningsinsatser. Men stödet i form av insatser och åtgärder till personer med kort arbetslöshetstid från myndigheten är begränsat. För långtidsarbetslösa är det lite mer komplicerat att tydligt identifiera en huvudsaklig aktör då det för den målgruppen inte är ovanligt med parallella insatser från flera av aktörerna.

Omställningsorganisationerna

Omställningsorganisationerna är partsägda organisationer som finansieras genom kollektivavtal. Undantaget är den nystartade Offentliga omställningsorganisationen som startats upp för att erbjuda likvärdigt stöd för de personer som arbetar på arbetsplatser där kollektivavtal saknas¹. Redan före starten av den offentliga omställningsorganisationen hade en mycket stor del av företagets medarbetare tillgång till omställningstjänster. I och med uppstarten av den offentliga omställningsorganisationen omfattas samtliga kvalificerade medarbetare på svensk arbetsmarknad av

¹ Den offentliga omställningsorganisationen har haft svårt att nå ut med information om de tjänster de kan erbjuda, vilket har fått till följd att antalet personer som tagit del av tjänsterna är lågt. Det är dock rimligt att anta att antalet kommer att öka under kommande år, i takt med att kännedomen om det stöd som organisationen kan erbjuda ökar.

omställningsorganisationernas stöd. Kvalifikationsreglerna varierar i viss utsträckning mellan omställningsorganisationerna. Exempel på kvalifikationsregler är att personen inte är äldre än 64 år och att personen har arbetat minst 16 timmar i veckan under minst 12 månader inom en ram av två år.

Målgruppen för omställningsorganisationernas verksamhet är primärt personer som blir uppsagda på grund av arbetsbrist eller har haft en tidsbegränsad anställning som upphör. Det rör sig följaktligen huvudsakligen om personer som står relativt nära arbetsmarknaden. Trygghetsrådet TRR har målgruppen privatanställda tjänstemän, Trygghetsfonden TSL privatanställda arbetare, Omställningsfonden anställda inom kommuner, regioner och kommunala bolag och Trygghetsstiftelsen TSN anställda i staten. Dessa är de största omställningsorganisationerna på den svenska arbetsmarknaden och tillsammans erbjuder de stöd till ca 4,7 miljoner anställda. Därtill finns ett antal mindre omställningsorganisationer som erbjuder stöd till ett begränsat antal personer – exempelvis Kyrkans trygghetsråd som erbjuder stöd till anställda inom Svenska Kyrkan.

Utmärkande för omställningsorganisationernas tjänster är att de generellt sett erbjuds redan från den tidpunkt en person blir uppsagd. Omställningsorganisationerna möter därmed individer när de fortfarande är i arbete, under sin uppsägningstid, och innan de skriver in sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

Tjänsterna som erbjuds skiljer sig lite åt mellan de olika omställningsorganisationerna. Gemensamt är att de erbjuder omställningsstöd i form av kartläggning, individuell vägledning samt coaching och rådgivning kring jobsökande och studier. Flera omställningsorganisationer erbjuder även förstärkt stöd för personer med särskilda behov på grund av sjukdom, samt i vissa fall ekonomiskt stöd.

Eftersom omställningsorganisationerna är partslösningar som bygger på kollektivavtal ser stödet även olika ut för olika individer. Den ekonomiska tryggheten varierar beroende på vilket jobb och i vilken del av arbetsmarknaden en uppsagd person befinner sig. Det gäller även det stöd som kan tillhandahållas, eftersom även detta beror på vilket omställningsavtal och vilken omställningsorganisation individen är knuten till.

Antalet personer som får ta del av insatser via omställningsorganisationerna är beroende av konjunkturläget och omställningsorganisationerna ser ofta en tillströmning av deltagare tidigt i en konjunkturedgång. Exempelvis har både TSL och TRR rapporterat stora ökningar i antalet personer som söker stöd under första kvartalet 2024, jämfört med motsvarande kvartal 2023².

De olika omställningsorganisationerna har olika lösningar för att tillhandahålla sina tjänster. Trygghetsfonden TSL har valt att kontraktera externa leverantörer av omställningstjänster medan exempelvis Trygghetsstiftelsen TRR tillhandahåller tjänsterna med hjälp av egen anställd personal.

² TSL Kvartalsrapport: https://tsl.se/media/d1ongjql/tsl_q1_2024.pdf

TRR:s webbplats: <https://www.trr.se/aktuellt/fortsatt-tuff-arbetsmarknad-for-tjansteman/>

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen är ansvarig myndighet för att genomföra mycket av regeringens arbetsmarknadspolitik. Myndigheten har ett brett uppdrag och ska bland annat verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt exempelvis genom att samla in och tillgängliggöra information om lediga arbeten och verka för att förkorta arbetslöshetstider hos arbetssökande³. Arbetsförmedlingen är förvaltningsmyndighet för den statliga arbetsmarknadspolitikerna och ska tillhandahålla likvärdigt stöd och likvärdig service i hela landet till både arbetssökande och arbetsgivare⁴.

Enligt Arbetsförmedlingen säkerställs likvärdig service genom att stödja arbetssökande och arbetsgivare med "grundläggande service" genom olika kanaler. De kanaler som används är digitala tjänster, service på distans, fysiska möten, samt genom myndighetens upphandlade leverantörer och samarbeten med statens servicecenter och andra aktörer.

Det som Arbetsförmedlingen kallar grundläggande service innebär att den enskilde enkelt ska kunna komma i kontakt med myndigheten och erhålla likvärdig service oavsett var denne bor i landet. Den grundläggande servicen ska vara tillgänglig för alla arbetsgivare och arbetssökande, till skillnad från insatser och stöd som erbjuds utifrån behov. Servicen innefattar bland annat att arbetssökande och arbetsgivare ska kunna få information om vilken service som myndigheten erbjuder och att arbetssökande enkelt ska kunna skriva in sig och få information om kraven för ersättning.

Till skillnad från grundläggande service finns även ett "ändamålsenligt stöd". Det ändamålsenliga stödet innefattar stöd som erbjuds utifrån individens behov men som är anpassat utifrån lokala behov och förutsättningar. Den lokala närvaron säkerställs genom myndighetens samtliga sätt att erbjuda stöd och service. Det vill säga genom tillgänglighet i egen och samverkande regi (genom bokade fysiska möten, genom distansmöten, samt via digitala kanaler), genom stödet från de upphandlade leverantörerna, samt genom Statens servicecenter.⁵ Enligt Arbetsförmedlingens egna uppföljningar har beslut om insatser, trots bristen på lokal närvaro av Arbetsförmedlingskontor i hela landet, skett på ett likvärdigt sätt oberoende av var i landet den enskilde bor.⁶

Arbetsförmedlingens matchningsinsatser i egen regi

Arbetsförmedlingen har tjänster som är av matchande karaktär. Enligt Arbetsförmedlingen är matchning i egen regi den vanligaste insatsen bland gruppen inskrivna som varit arbetslösa i fem år eller mer (nära 80 procent av målgruppen).⁷ Denna

³ Förordning (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

⁴ Arbetsförmedlingen (2023), Uppdrag till Arbetsförmedlingen med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet. Slutrapport enligt regeringsuppdrag 2022 och regleringsbrev 2023, Af2023/0095 4346, s 44.

⁵ Arbetsförmedlingen (2023), Arbetsförmedlingens årsredovisning 2023. Af-2023/0054 8720, s 48.

⁶ Arbetsförmedlingen (2023), Fördjupad uppföljningsrapport 2, Af-2023/0002 0013–7.

⁷ Arbetsförmedlingen (2023), Uppdrag till Arbetsförmedlingen att analysera och redovisa behov hos långtidsarbetslösa som står särskilt långt från arbetsmarknaden, Af-2022/0114 1951, s 48.

matchning beskrivs delvis ha som syfte att täcka upp för situationer där de upphandlade matchningstjänsterna har bristande täckning, alltså geografiska områden där leverantörer i lägre utsträckning har etablerat sig. Delvis är den interna matchningen också en del av tjänsteutbudet för långtidsarbetslösa.

Det är inte helt tydligt vad matchningsinsatser i egen regi består av. Efter kontakt med myndigheten framkommer att det inom ramen för "matchningsinsatser utförda i egen regi" även förekommer tjänster utförda av upphandlade leverantörer – bland annat genom tjänsterna Karriärvägledning och Introduktion till Arbete/Steg till Arbete. Av fyra underkategorier är det endast en som Arbetsförmedlingen utför helt i egen regi. Denna underkategori kallas "matchning och uppföljning".

Matchning och uppföljning är en insats inom jobb- och utvecklingsgarantin. Insatsen kräver inte ett eget programbeslut utan registreras som en aktivitet inom jobb- och utvecklingsgarantin. Anvisningen kan pågå under en period som bedöms lämplig, men bör inte pågå i mer än tolv veckor.

Matchning och uppföljning innehåller uppföljning, utvärdering, matchning, coaching och planering. Tanken är att tillsammans med deltagaren:

- utvärdera tidigare aktivitet och diskutera det nya läget,
- uppdatera matchningsunderlag och se till att deltagaren coachas, matchas och aktivt söker arbete,
- bedöma vilken aktivitet som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat att gå vidare med,
- intressetest, yrkesvalstest, studiebesök på arbetsplatser kan bli aktuellt vid behov,
- konsultativa inslag ges vid behov, exempelvis med specialist eller andra myndigheter.

Aktiviteten matchning och uppföljning kan vara kortare än 12 veckor om en ny insats redan är inplanerad för den arbetssökande och denne behöver ha en aktivitet i glappet mellan aktiviteterna.⁸

Vilka andra matchningsinsatser myndigheten utför i egen regi är även delvis oklart. Arbetsförmedlingen framhåller platsförmedling och vägledning som centrala delar i de matchningsinsatser som myndigheten utför i egen regi. De senaste åren har ett fokusområde för myndigheten varit att utveckla det digitala stödet för vägledning och matchning, så att arbetssökande kan få ett komplett stöd genom myndighetens digitala tjänster. Stora delar av matchning i egen regi, i form av platsförmedling och vägledning, utförs således inom ramen för Arbetsförmedlingens digitala tjänster, där Platsbanken utgör en central del.⁹

⁸ Enligt mailsvar från Arbetsförmedlingen anser man att orsaken till att insatsen används så mycket hänger delvis ihop med att den är flexibel, vilket gör att den går att använda mellan insatser eller i väntan på insatser.

⁹ Arbetsförmedlingen (2023), Uppdrag till Arbetsförmedlingen med anledning av en reformerad arbetsmarknadspolitisk verksamhet, Af-2023/0052 1009, s 48.

Nytt matchningsuppdrag som ska utföras av myndighetens egen personal

Helt skilt från ”matchning och uppföljning” är det nya uppdrag Arbetsförmedlingen fick i myndighetens regleringsbrev 2024 och som handlar om förstärkt stöd för långtidsarbetslösa. Enligt uppdraget ska Arbetsförmedlingen, med egen personal, lokalt och regionalt effektivt sammanföra arbetssökande med arbetsgivare som söker arbetskraft. Verksamheten ska fungera som ett komplement till matchningstjänster för de arbetslösa som inte bedöms kunna få ändamålsenligt stöd inom ramen för dessa.¹⁰ Arbetet med uppdraget väntas påbörjas under våren 2024 och inledningsvis kommer cirka 90 arbetsförmedlare arbeta med uppdraget.¹¹

Det är oklart hur Arbetsförmedlingen kommer att ta sig an detta nya uppdrag och huruvida det blir en ny separat insats eller om det kommer att samordnas med redan befintlig matchningsverksamhet inom myndigheten.

Arbetsförmedlingens upphandlade matchningsinsatser

Arbetsförmedlingen har arbetat med upphandlade matchningsinsatser under en längre tid. Redan efter finanskrisen 2008 skapades en marknad för fristående aktörer inom arbetsmarknadspolitiken, genom upphandlade Jobbcoach-insatser. Tjänsten var behäftad med många problem, bland annat på grund av bristande erfarenhet hos Arbetsförmedlingen att upphandla denna typ av tjänster. Sedan dess har systemen och upphandlings- och beställarkompetensen utvecklats.

2014 lanserade Arbetsförmedlingen tjänsten Stöd och matchning (STOM), inspirerad av upphandlade matchningstjänster i andra länder, inte minst i Australien. Stöd och matchning fasades ut under 2022 och ersattes av Kundval Rusta och matcha (KROM). Under 2023 fasades KROM ut i och med övergången till den nya tjänsten Rusta och matcha 2 (ROM2). Två tredjedelar av de beslut som fattades under 2023 fattades inom ramarna för ROM2 och en tredjedel inom ramarna för den tidigare tjänsten KROM. Samtliga dessa tjänster är upphandlade enligt Lagen om Valfrihetssystem (LOV), vilket i praktiken innebär att alla de företag och organisationer som vill leverera tjänsten och som uppfyller villkoren för inträde, kan bli leverantörer. De villkor som Arbetsförmedlingen har valt att tillämpa har lett till att systemet fått många leverantörer. I ROM2 fanns i mars 2024 över 200 olika leverantörsföretag.

ROM2 kan pågå i upp till 12 månader om ett positivt utfall inte registreras dessförinnan. Målgruppen är arbetslösa personer inskrivna på Arbetsförmedlingen som befinner sig i ”mittensegmentet” vad gäller den skattade möjligheten att få arbete. De som står närmare arbetsmarknaden förväntas hantera sin egen situation med hjälp av Arbetsförmedlingens digitala självservice och för de som står längre från arbetsmarknaden finns andra insatser som exempelvis Steg till arbete eller SIUS.

¹⁰ ESV, Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Arbetsförmedlingen, A2023/01742.

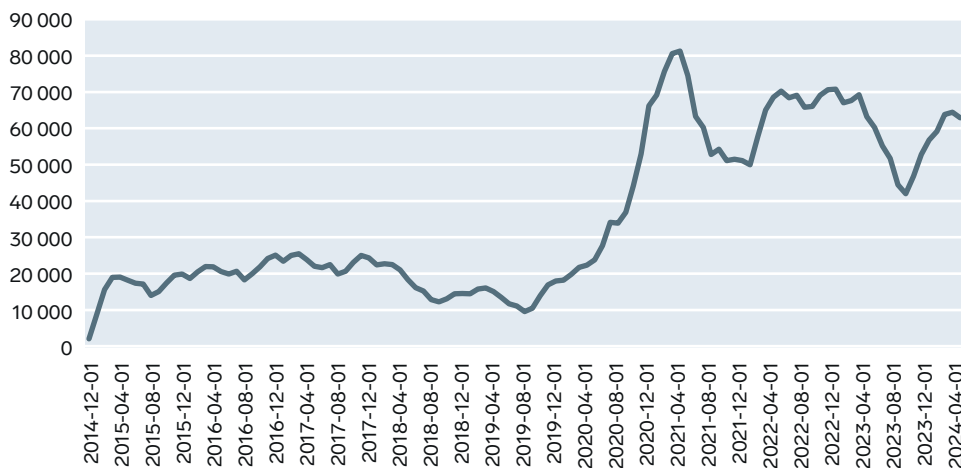
¹¹ Mailsvar från Verksamhetsområde Lokal Arbetsmarknad, Arbetsförmedlingen 22 april 2024.

Den exakta målgruppen för de olika varianterna av de upphandlade matchningstjänsterna är dock föränderlig. Arbetsförmedlingen har över tid gjort flera justeringar i det statistiska bedömningsstödet som avgör om Rusta och Matcha är en lämplig insats för en arbetssökande, samt vilken nivå i tjänsten denne bör anvisas till. Denna typ av justeringar av "fönstret" för målgruppen kan leda till ett större fokus på de som står längre från arbetsmarknaden, eller vice versa. I en undersökning genomförd av IFAU under hösten 2022 slogs fast att den genomsnittliga inskrivningstiden hos deltagare i KROM var 1 025 dagar.¹²

Målet med tjänsten är att en deltagare ska komma ut i arbete eller studier så snabbt som möjligt, och i stor utsträckning betalas ersättningen till leverantören ut efter att ett lyckat resultat har uppnåtts. Innehållet i tjänsten kan variera utifrån deltagarens förutsättningar, men gemensamt för alla deltagare är att de genomgår en kartläggning och får stöd genom individuella möten med en coach. Inom ramarna för tjänsten tillåts också andra aktiviteter som specificeras i en lista över tillåtna aktiviteter – exempelvis motivationshöjande samtal, vägledning mot arbete eller studier samt praktiskt stöd i att hitta och söka arbete.

Rusta och Matcha 2 är en av Arbetsförmedlingens största insatser sett till antalet deltagare, även om ambitionsnivån har skruvats ner från politiken jämfört med de tongångar som rådde efter januariavtalets tillkomst.

Antal arbetssökande i upphandlade matchningstjänster, 2014–2024

Kommunerna

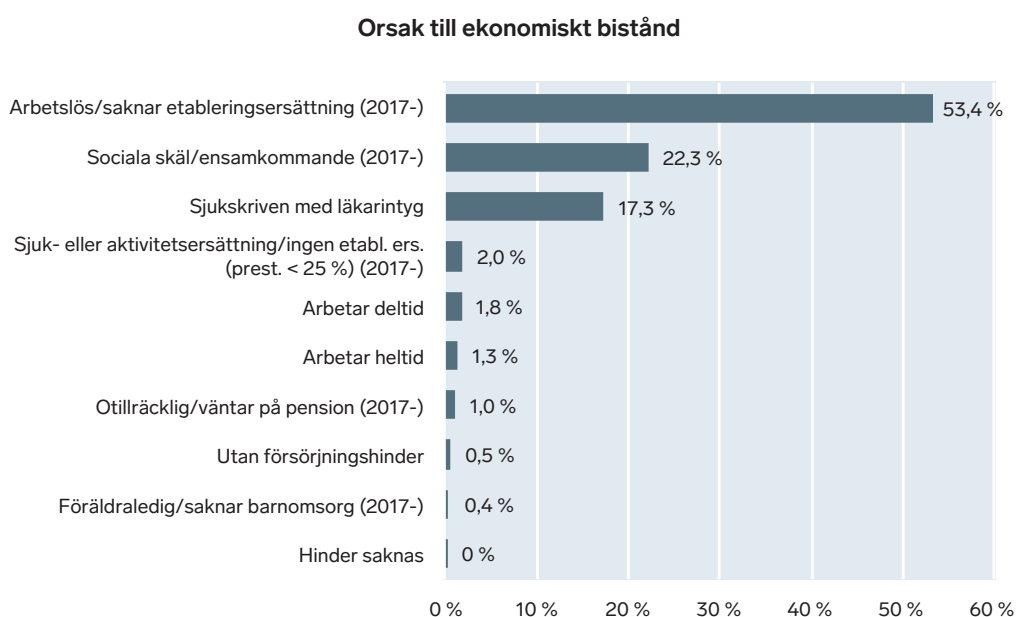
Arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvar, men även Sveriges kommuner bedriver i stor utsträckning arbetsmarknadspolitiska insatser. Dessa inriktas i stor utsträckning till målgrupper som har uttömt möjligheterna till individersättning från staten och därmed är föremål för ekonomiskt bistånd från kommunerna. Det ställs

¹² IFAU 2024:9

inga formella krav på att kommunerna ska bedriva arbetsmarknadspolitisk verksamhet, men eftersom det ekonomiska biståndet belastar kommunernas budgetar har de starka ekonomiska incitament att minska kommunmedborgares beroende av ekonomiskt bistånd. Därtill har kommuner rätt att, enligt socialtjänstlagen, begära att försörjningsstödmottagare deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet¹³. Uppskattningsvis 100 000 personer fick ta del av någon typ av arbetsmarknadsåtgärd från kommunerna under 2023¹⁴.

I februari 2024 hade 274 kommuner rapporterat in orsaker till ekonomiskt bistånd. För fler än hälften av biståndsmottagarna uppgavs "arbetslöshet" som orsak¹⁵.

Orsaker till ekonomiskt bistånd

Socialstyrelsen samlar in data kring vilka typer av arbetsmarknadsinsatser som mottagare av ekonomiskt bistånd tagit del av. Generellt sett registreras enbart aktiviteter som kommunen helt eller delvis finansierat, oavsett vilken utföraren är. Aktiviteter som bedrivs och finansieras av Arbetsförmedlingen ska ej registreras. Insatserna erbjuds primärt till personer som uppbär ekonomiskt bistånd till följd av arbetslöshet. En individ kan ha flera aktiviteter, varför antalet aktiviteter inte är detsamma som unika individer. Socialstyrelsens sammanställning delar in de kommunala arbetsmarknadsåtgärderna i sex olika grupper. Tabellen nedan beskriver kortfattat vad respektive åtgärd innebär¹⁶.

¹³ Socialtjänstlagen, 4 kap. 4 §

¹⁴ Faktiska uppgifter om antalet personer som fått ta del av arbetsmarknadsåtgärder finns endast för 178 kommuner som tillsammans gav stöd till 57 897 individer. Genom att extrapolera de uppgifterna till att omfatta samtliga 290 kommuner uppgår antalet till 94 000 individer. Det stämmer väl överens med liknande uppgifter från SKR om 100 000 individer.

¹⁵ Socialstyrelsen.

¹⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2017-1-26.pdf>

Beskrivning av kommunala arbetsmarknadsinsatser

Arbetsförberedande insatser	Insats i form av kartläggning av en persons förutsättningar att kunna arbeta. Kartläggningen kan bland annat handla om att bedöma om en person kan ta anvisningar, hålla tider och ingå i en arbetsgemenskap. Personen ges även möjlighet att träna sin fysiska, psykiska eller sociala funktions- och arbetsförmåga i syfte att kunna arbeta.
Arbetspraktik	Insats som ger personen möjlighet att hos en arbetsgivare visa upp sina kunskaper och erfarenheter för att öka möjligheterna till anställning på arbetsmarknaden. Praktik är även praktisk övning i ett yrke och ett sätt att skaffa sig referenser. Här avses arbetspraktik som ges hos privat eller offentlig arbetsgivare.
Jobbsökaraktivitet	Insats som ger personen ett konkret stöd, exempelvis i form av att skriva meritförteckning och jobbsökan, att kontakta arbetsgivare, att träna på att söka arbete och öva inför en anställningsintervju.
Kurs	Insats med ett tydligt syfte att leda till ett jobb, till exempel orienterande kurs, körkortsteori, datakurs med mera. Hit räknas även språkkurs, till exempel yrkessvenska, kommunikationssvenska, men inte generellt inriktade SFI-studier. Kurs innefattar inte studiemedelsberättigad utbildning.
Studie- och yrkesvägledning	Insats i form av information och kunskap som syftar till att ge den enskilde underlag för beslut.
Övriga	Detta alternativ används vid andra insatser i form av praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som inte passar in i ovan angivna insatser.

Fördelningen av aktiviteter såg 2022 ut enligt diagrammet nedan¹⁷.

Merparten av insatserna motsvarar det som Arbetsförmedlingen definierar som matchningsinsatser samt de insatser omställningsorganisationerna erbjuder. Undantagen är "arbetspraktik" och "övriga" som får anses stå utanför ramarna för vad som kan definieras som matchningstjänster. Därmed kan 65,8 procent av insatserna kategoriseras som matchning.

¹⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2023-6-8596-tabeller.xlsx> (Tabell 9), 2022.

Hur många tar del av matchningsinsatser?

Under 2023 gavs 317 596 insatser som i någon utsträckning kan definieras som en matchande arbetsmarknadstjänst. Det är viktigt att i sammanhanget påpeka att en och samma individ kan ha fått stöd från flera av de olika aktörerna, och att uppgiften därför inte avser unika individer. 12,2 procent av insatserna gavs av en omställningsorganisation, 39 procent av en upphandlad matchningstjänst via Arbetsförmedlingen, och 20,7 procent av stöd genom en kommunal arbetsmarknadsåtgärd.

Uppgifterna i tabellen nedan är hämtade från respektive organisation. Vad gäller de kommunala arbetsmarknadsinsatserna har vi utgått från SKR:s uppgift om 100 000 deltagare och applicerat andelen "matchande" insatser utifrån det totala antalet insatser för att estimera antalet deltagare inom kommunala insatser av matchande karaktär.

Antal deltagare i respektive insats 2023¹⁸

Tjänst	Antal deltagare 2023
Trygghetsfonden TSL	19 060
Trygghetsrådet TRR	16 147
Omställningsfonden	959
Trygghetsstiftelsen TSN	1 840
Matchning och uppföljning	87 136
Kundval Rusta och matcha	40 283
Rusta och matcha 2	83 773
Kommunala matchningsinsatser	65 800
Summa	Cirka 317 000

¹⁸ Källor till data i tabellen:

Trygghetsfonden TSL: *Kvartalsrapport 2023-4* (https://tsl.se/media/k21mamwx/tsl_q4_2023.pdf)

Trygghetsrådet TRR: *Pressmeddelande 9 jan 2024* (<https://www.trr.se/aktuellt/fler-uppsagningar-men-rekordkort-vag-till-nytt-jobb/>)

Trygghetsstiftelsen TSN: *Årsberättelse 2022* (https://www.tsn.se/globalassets/foldrar-och-faktablad/arsredovisningar/tsn_arsredovisning_22_web.pdf)

Omställningsfonden: *Pressmeddelande 19 feb 2024* (<https://www.omstallningsfonden.se/om-oss/nyhetsrum/fordubbling-av-antalet-uppsagda-inom-valfarden/>)

Offentliga omställningsorganisationen: *Mailkontakt med Kammarkollegiet*

AF Matchning: *Arbetsförmedlingens webbplats* (<https://arbetsformedlingen.se/statistik/statistik-om-leverantorstjanster>)

Kommunala arbetsmarknadsåtgärder: *Egna beräkningar utifrån uttag från Kolada 2 april samt SKR:s webbplats* (<https://skr.se/skr/naringslivarbetedigitalisering/arbetsmarknadvuxenutbildning/arbetsmarknadspolitikenlokaltochregionalt.29472.html>)

Arbetsförmedlingens interna tjänster: *Mailkontakt med Arbetsförmedlingen*

Vad kostar matchningsinsatserna?

Det är svårt att få en helhetsbild av kostnaderna för insatser av matchande karaktär hos de olika aktörerna. I vissa fall är kostnaderna okända, och i andra fall är det inte möjligt att urskilja vilka kostnader som kan tillskrivas regelrätta matchningstjänster eftersom uppgifterna inte särredovisas.

Mest tillförlitliga uppgifter finns för Arbetsförmedlingens upphandlade matchningsinsatser, där de utbetalda beloppen till leverantörerna i tjänsten redovisas tydligt. Vad gäller Arbetsförmedlingens internt levererade tjänster avser beloppet de totala kostnaderna för Verksamhetsområdet Lokal Arbetsmarknad. Vilket följaktligen även inkluderar insatser som inte kan kategoriseras som regelrätt matchning.

Även kommunernas kostnader är svåra att överblicka. Vi känner till att de totala kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska insatser i kommunerna uppgår till cirka 5 miljarder kronor per år¹⁹. Summan inkluderar dock insatser som inte kan benämnas regelrätt matchning, exempelvis kommunala arbetsmarknadsanställningar. Utifrån uppgiften om hur stor andel av insatserna som kan kategoriseras som matchning kan vi dock göra en uppskattning av de totala kostnaderna.

Omställningsorganisationerna matchningsinsatser

Historiskt har omställningsorganisationerna finansierats helt och hållet av arbetsgivare och fack, utan statlig inblandning, genom överenskommelser inom ramarna för kollektivavtal. Efter LAS-reformen 2022 finansierar staten en del av arbetsgivarnas avsättning till de kollektivavtalsstiftade omställningsorganisationerna genom ersättning till de arbetsgivare som avsätter medel till en omställningsorganisation. Staten finansierar också den Offentliga Omställningsorganisationen i sin helhet. Ersättningen till arbetsgivare, liksom administrationen av den Offentliga Omställningsorganisationen, hanteras av Kammarkollegiet.

Den Offentliga omställningsorganisationen, som under 2023 gav stöd till ett mycket litet antal individer, hade då kostnader motsvarande 870 000 kr.

¹⁹ SKR:s webbplats (<https://skr.se/skr/naringslivarbetedigitalisering/arbetsmarknadvuxenutbildning/arbetsmarknadspolitikenlokaltochregionalt.29472.html>)

Den årliga premien som betalas av de offentliga arbetsgivarna som är knutna till Omställningsfonden uppgår till 0,25 procent av lönesumman. De privata företagen betalar för arbetare motsvarande avgift till TSL på 0,34 procent och för tjänstemän till TRR 0,55 procent av lönesumman²⁰. Vidare kan det nämnas att avgiften till Omställningsfonden²¹ uppgår till 0,25 procent på lönesumman och motsvarande avgift för Trygghetsstiftelsen²² 0,3 procent av lönesumman. Sammantaget uppgår dessa avsättningar tillsammans med de avsättningar som övriga arbetsgivare inom andra kollektivavtalsområden gör till avsevärda summor och en grov estimering baserad på premierna ger vid handen att avsättningarna uppgår till 1,5–2,5 miljarder årligen.

Arbetsförmedlingens matchningsinsatser i egen regi

Arbetsförmedlingens internt levererade tjänster ryms inom ramarna för Verksamhetsområde Lokal Arbetsmarknad (VOLA). Kostnaderna för VOLA uppgick under 2023 till totalt 3,29 miljarder kronor. Detta belopp inkluderar inte ersättningar till leverantörer i upphandlade tjänster, utan inkom myndighetens internt levererade tjänster. Det låter sig dessvärre inte göras att avgöra hur stor del av detta belopp som kan tillskrivas matchningstjänster i kontexten av denna rapport. Beloppet täcker sannolikt lokaler, personal, administration och mer därtill.

Arbetsförmedlingens upphandlade matchningsinsatser

De totala kostnaderna för Kundval Rusta och matcha samt Rusta och matcha 2 under 2023, utifrån de belopp som faktiskt betalats ut från myndigheten, uppgår till 2,27 miljarder kronor. Det innebär att matchningsinsatser är den enskilt största utgiftsposten för Arbetsförmedlingen vad gäller de upphandlade insatserna. En svårighet med att avgöra kostnaderna för upphandlade matchningsinsatser är att stora delar av ersättningen betalas ut för resultat, upp till 6 månader efter att insatsen avslutats. Det gör att stora delar av ersättningen som beror på lyckade resultat betalas ut först nästkommande budgetår.

Kommunala arbetsmarknadsåtgärder

SKR uppger att de totala kostnaderna för kommunala arbetsmarknadsåtgärder uppgår till cirka 5 miljarder kronor. Summan utgår från nettokostnaden, vilket innebär att intäkter är borträknade. Nettokostnaden inkluderar personal i den kommunala arbetsmarknadsverksamheten och arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsåtgärder eller som fått arbetsmarknadsanställningar i kommunen. Även kostnader för arbetsmarknadsåtgärder inom ramarna för kommunförbund är inkluderade.

²⁰ Avgifterna till de olika omställningsorganisationerna utgör premier för försäkringar. Avgifterna varierar också beroende på om arbetsgivaren är bunden av huvudavtal och/eller har hängavtal. Sedan 2022 återbetalas 0,15 procent av avgiften till företag som har kollektivavtal eller hängavtal.

²¹ Omfattar 1,3 miljoner anställda inom kommuner, regioner samt kommunalförbund och företag anslutna till Sobona.

²² Omfattar 280 000 anställda inom det statliga avtalsområdet.

Insynen i de kommunala insatserna är bristfällig. Det är därför svårt att avgöra hur den totala kostnadsposten fördelas mellan olika typer av insatser. I kostnaderna ryms exempelvis kommunala arbetsmarknadsanställningar som under 2022 uppgick till över 17000²³. Dessa får således förmodas utgöra en stor del av de totala kostnaderna.

Genom att använda den kategorisering av insatserna som presenterats tidigare i rapporten, där andelen insatser av matchande karaktär uppgick till 65,8 procent, kan vi uppskatta kostnaderna för kommunernas matchningsinsatser till ca 3,29 miljarder kronor. Denna uppgift behöver dock tolkas med försiktighet.

Med förbehållen ovan och de osäkerheter som en kvantifiering av kostnaderna är behäftade med kan dock kostnaderna för olika typer av matchningsinsatser under 2023 uppskattas ha uppgått till cirka 10–11 miljarder kronor²⁴.

Kostnader för respektive insats 2023

Tjänst	Kostnader 2023
Omställningsorganisationerna	1,5–2,5 miljarder
Arbetsförmedlingens interna tjänster	3,3 miljarder
Kundval Rusta och matcha	1,865 miljarder
Rusta och matcha 2	0,4 miljarder
Kommunala matchningsinsatser	3,3 miljarder
Summa	Cirka 10–11 miljarder

²³ Kontakter med SKR.

²⁴ Omställningsorganisationerna: *Kostnaden är en grov uppskattning baserad i huvudsak på de premier arbetsgivare betalar till respektive omställningsorganisation.*

AF Matchning: *Datauttag via mailkontakt med Ekonomiskt Statistikuttag på Arbetsförmedlingen. Observera att det på grund av resultatätsättningen finns en betydande eftersläpning i kostnaderna för matchningstjänster hos Arbetsförmedlingen.*

Kommunala arbetsmarknadsåtgärder: *Uppgiften kommer från SKR. Egen beräkning utifrån andelen insatser som går att kategorisera som "matchning" (65,8 procent)*

Analys

Arbetsmarknadspolitiken är mer heterogen

Arbetsförmedlingen är förvaltningsmyndighet för arbetsmarknadspolitiska frågor och ansvarar för genomförandet av stora delar av den statliga arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Men, som redovisats i denna rapport ägnar sig flera andra aktörer också åt aktiv arbetsmarknadspolitik av matchande karaktär och stöd till arbetssökande. De tjänster som tillhandahålls av omställningsorganisationerna och kommunerna utgör i dag väsentliga bidrag. Tillsammans med staten är dessa de primära huvudmännen som finansierar arbetsmarknadspolitiken och matchningsinsatserna.

Lika enkelt går det dock inte att beskriva finansieringen av matchningsinsatserna och inte heller genomförandet. En väsentlig del av arbetsmarknadspolitiken finansieras och organiseras genom Arbetsförmedlingen, men det förekommer också arbetsmarknadspolitisk verksamhet som bedrivs utan statlig finansiering och således utan ett statligt uppdrag i botten. Det gäller den arbetsmarknadspolitiska verksamheten som kommunerna tillhandahåller, i huvudsak till mottagare av försörjningsstöd, som generellt sett bedrivs utan statlig finansiering. En annan verksamhet där tjänster tillhandahålls till arbetssökande med *delvis* statlig finansiering gäller delar av den verksamhet som omställningsorganisationerna bedriver.

Helt på statens uppdrag och finansiering verkar leverantörerna av matchningstjänster till Arbetsförmedlingen inom åtgärden Rusta och matcha. Dessutom har regeringen givit Arbetsförmedlingen i uppdrag att stärka det matchningsarbete som riktas till långtidsarbetslösa och som myndigheten bedriver i egen regi²⁵.

Staten har alltså därmed valt att allokera resurser för matchning till Arbetsförmedlingen verksamhet i egen regi, matchningsaktörerna på uppdrag av Arbetsförmedlingen och till omställningsorganisationerna. Arbetsmarknadens parter tillhandahåller och finansierar genom omställningsorganisationerna matchningsinsatser. Medan kommunerna, som tidigare beskrivits, bedriver arbetsmarknadspolitiska matchningsinsatser med i huvudsakligen egen finansiering.

Hundratals leverantörer och utförare

Själva genomförandet av matchningsinsatser utförs av flera hundra olika leverantörer och utförare. I rapporten framgår att antalet aktörer som levererar matchningstjänster åt Arbetsförmedlingen är fler än 200. Därutöver finns ett antal leverantörer kopplade till omställningsorganisationerna, t ex har omställningsorganisationen TSL 26 leverantörer och därtill bedriver flertalet kommuner arbetsmarknadspolitik

²⁵ Arbetsförmedlingens regleringsbrev 2024.

av matchande karaktär. Således är det en bred flora av aktörer som tillhandahåller arbetsmarknadspolitiska insatser i Sverige. Arbetsmarknadspolitiken har alltså förvandlats från att vara ett monopoliserat politikområde till något som mer påminner om ”låt tusen blommor blomma”.

Fragmenteringen, med många olika aktörer med olika finansiella medel, helt olika möjligheter till uppföljning och inte minst olika målsättningar, skapar utmaningar inom arbetsmarknadspolitiken, inte minst för den arbetsmarknadspolitiska styrningen.

Ett av de mer problematiska exemplen återfinns i Arbetsförmedlingens matchningstjänster, som ges både i myndighetens egen regi och genom upphandlade leverantörer. Eftersom reformeringen av Arbetsförmedlingen enligt Januariavtalet inte genomfördes fullt ut, befinner sig myndigheten i en situation där man hanterar två parallella system samtidigt.

De arbetsmarknadspolitiska projekt som bedrivs inom ramarna för ESF-finansiering ökar komplexiteten ytterligare, och inte sällan konkurrerar dessa projekt med andra system om deltagare.

Variation i ambitionsnivå och drivkrafter

Det stöd som staten har bedömt är relevant och rimligt kan sägas utgöra en ”bottenplatta” som kompletteras av ytterligare stöd av andra aktörer. Andra aktörer, i synnerhet kommunerna, uppfattar inte ”bottenplattan” som tillräckligt omfattande eller kvalitativ och vidtar av den anledningen åtgärder. Detta delvis också underblåst av starka ekonomiska incitament, i synnerhet avseende kommunernas arbetsmarknadspolitiska verksamhet.

Det går att argumentera för att statens tillkortakommanden avseende arbetsmarknadspolitiken har spelat viss roll även för utvecklingen av omställningsorganisationernas verksamhet. Detta föranleder en diskussion kring statens ansvarstagande och i vilken utsträckning staten ”tar steg tillbaka” i syfte att få andra aktörer att ta ett större ansvar och därmed bära en större del av kostnaderna.

I grund och botten har samtliga aktörer som beskrivs i denna rapport liknande drivkrafter – att minska antalet individer som är i behov av transfereringar, skapa meningsfull sysselsättning för dessa individer, samt bidra till skatteintäkter genom fler personer i arbete. Skillnaden i ambitionsnivå bidrar dock till att den totala mängden aktiv arbetsmarknadspolitik ökar och därmed ökar även de totala kostnaderna för insatserna.

Uppenbart behov av samordning och samverkan

Förekomsten av flera huvudmän eller ”beställare”, den stora mängden aktörer och utförare, och därtill insatser, medför ett uppenbart behov av samordning och samverkan. Arbetsförmedlingen har flera samverkansuppdrag i myndighetens instruktion. Ett rör samverkan med kommuner, andra myndigheter, arbetsmarknadens parter *samt att underlätta samordning mellan kommuner och leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av myndigheten etc.*

Samverkan och samordning har varit prioriterat under flera år. 2014 initierades Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua). Delegationen hade under åtta års tid uppdraget att främja samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen, bland annat genom utveckling av nya samverkansformer.

Som en del myndighetens anpassning till en mer digital verksamhetslogik och av reformen av Arbetsförmedlingen har antalet egna fysiska kontor minskat. Arbetsförmedlingens lokala närvaro i landet stöptes om och många kommuner frågade sig hur den samverkan som upparbetats genom Dua sedan 2015 skulle fortsätta.

För närvarande har nu 284 av landets 290 kommuner tecknat nya samarbetsavtal med Arbetsförmedlingen²⁶. Vid en uppföljning av avtalen som genomfördes under hösten 2023 följdes målsättningarna i överenskommelserna upp. Det visade att de allra flesta överenskommelser har utvecklat sin samverkan i linje med en eller flera av sina lokala målsättningar, men att det finns utvecklingsområden²⁷.

Dock är det oklart hur väl samordningen och samverkan fungerar avseende myndighetens uppdrag att underlätta samordning mellan kommuner och leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av myndigheten. Det är tydligt att detta område inte prioriterats på samma sätt som samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna – den tidigare nämnda uppföljningen är mycket sparsmakad kring samverkan som inkluderar leverantörerna.

Bristande samordning drabbar också den enskilde. Det är inte ovanligt att en arbetssökande blir kartlagd och erbjuds omställningsstöd från en omställningsorganisation under sin uppsägningstid. När personen sedan skrivs in på Arbetsförmedlingen kartläggs denne på nytt och får återigen stöd från en ny aktör. I vissa fall kan den arbetssökande samtidigt ges stöd från kommunen av en tredje utförare eller vara föremål för ett projekt med stödfinansiering från ESF-fonden. Likaså händer det ofta att en arbetssökande tvingas genomgå liknande moment eller insatser flera gånger hos olika aktörer, vilket kan få till följd att den arbetssökande mer upplever stödet som tjatigt än hjälpsamt.

Av samma skäl som en arbetssökande kan uppleva det meningslöst av att upprepat delta i samma slags aktiviteter, vittnar vissa aktörer om att man har svårt att få tag på deltagare till insatser och projekt. Det blir en kamp mellan olika aktörer om att fylla sina insatser med arbetssökande då finansiering är avhängigt att det finns deltagare i insatserna.

Behov av stärkt transparens och resultatuppföljning

Ett återkommande problem i svensk arbetsmarknadsforskning och därmed arbetsmarknadspolitik, är avsaknaden av möjlighet att på ett adekvat sätt utvärdera effekter av arbetsmarknadspolitiska insatser. Regelrätta effektutvärderingar är svårt att

²⁶ Arbetsförmedlingens årsredovisning 2023

²⁷ Arbetsförmedlingen (2024), Uppföljning av målsättningarna i Arbetsförmedlingens överenskommelser med kommuner. En sammanfattning, Af-2024/0015 7718-1.

genomföra – de kräver i praktiken ett förfarande med dels en behandlingsgrupp som får ta del av den insats som ska utvärderas, dels en jämförbar kontrollgrupp som inte får ta del av insatsen. Bortsett från den tekniska komplexiteten finns också etiska problem med att erbjuda en insats till vissa, men inte till andra, som ibland förhindrar effektutvärderingar.

Ytterligare en försvårande aspekt är det faktum att många arbets sökande får ta del av flera olika insatser samtidigt, ibland rent av från flera olika aktörer, vilket gör det problematiskt att isolera effekter till en specifik insats. Handlingsplaner och registerdata lämnar mycket i övrigt att önska.

Även om regelrätta effektutvärderingar innebär en komplexitet som gör dem svår genomförbara finns andra sätt att utvärdera resultat – exempelvis genom att undersöka i vilken utsträckning deltagarna i en insats fått ett arbete eller gått till studier efter avslutad insats. Denna typ av uppföljning är enklare att genomföra, och även om den inte kan säga något om faktiska effekter av insatsen som sådan kan den ge en indikation kring hur väl en insats fungerar, samt möjliggöra jämförelser av olika typer av insatser. Flera insatser utvärderas på detta sätt, exempelvis Rusta och matcha, där resultatetsättningen också är knuten till om målet med insatsen uppnåtts eller ej. Även omställningsorganisationerna, och i viss mån kommunerna, använder mått som visar hur stor andel av deltagarna som gått till arbete eller studier en viss tid efter avslutad insats i sin resultatrapportering.

Att jämföra insatserna med varandra, och mellan olika aktörer, är dock vanskligt. Resultaten mäts på olika sätt, innehållet i insatserna skiljer sig åt, liksom även målgrupperna. I viss utsträckning är upphandlade insatser lättare att utvärdera än sådana som utförs med interna resurser. I en upphandlad insats är många betydelsefulla variabler kontrollerade och definierade – exempelvis insatsens innehåll, frekvens och kostnader. Detta problem har flera gånger aktualiserats i Arbetsförmedlingens verksamhet, där det funnits önskemål att jämföra internt levererade tjänster med upphandlade tjänster. De upphandlade tjänsterna är väldefinierade, medan Arbetsförmedlingens internt levererade tjänster inte låter sig undersökas. Myndigheten kan helt enkelt inte isolera enskilda internt levererade insatser, och kan inte heller redogöra för vilka resurser de tagit i anspråk eller i vissa fall ens vad de innehåller.

Ovan nämnda problem får som följd att det också är mycket svårt att utvärdera kostnadseffektiviteten i de olika insatserna, liksom att jämföra dessa med varandra. För att kunna utvärdera kostnadseffektiviteten krävs i praktiken någon typ av resultatmått men också att resurserna, huvudsakligen i form av personal, kan isoleras.

Trots utmaningarna med utvärdering är de av största vikt för en effektiv arbetsmarknadspolitik. Det faktum att utvärdering av insatser – inte minst i formen av kostnadseffektivitet – inte genomförs i någon nämnvärd utsträckning får flera negativa följder. Dels tillåts insatser med oklar effektivitet tillämpas år efter år, dels omöjliggör det bristande kunskapsunderlaget att ekonomiska resurser riktas mot de insatser som faktiskt fungerar.

Slutsatser

Matchningsinsatser utgör en väsentlig del av den aktiva arbetsmarknadspolitik. De tillhandahålls av hundratals olika utförare, primärt på uppdrag av omställningsorganisationerna, den statliga Arbetsförmedlingen och kommunerna.

I viss utsträckning går det att vid varje givet tillfälle identifiera en aktör som tillhandahåller det mesta av stödet till den arbetssökande. Men, det är mer oklart ju längre tid en individ är arbetslös. Det är inte ovanligt att arbetssökande får ta del av liknande insatser och aktiviteter flera gånger från de olika aktörerna under arbetslöshetens tid.

Väsentliga summor spenderas årligen på arbetsmarknadspolitik och matchning. Finansieringen av insatserna är diversifierad. Arbetsmarknadens parter avsättningar kan uppskattas till 1,5–2,5 miljarder årligen. Statens kostnader uppgår till cirka 6–7 miljarder och kommunerna spenderar omkring 3–4 miljarder årligen på matchningsinsatser.

Dock är det slående hur svårt det är att tydligt identifiera kostnader och nyttor av insatserna i flera av de aktuella delarna. Mest transparens och tydlighet finns inom Arbetsförmedlingens upphandlade matchningstjänster, där volymer mäts, ersättningar redovisas och övergångar till arbete följs.

Att fler aktörer nu bedriver matchningsinsatser ökar behovet av samverkan och samordning samt tydlighet i roller och ansvar. Detta i syfte att exempelvis undvika dubbelarbete, överlappningar och att arbetssökande ska delta i liknande aktiviteter vid upprepade tillfällen hos olika aktörer.

Mot den här bakgrunden anser Svenskt Näringsliv att följande områden är av särskild vikt;

Renodla Arbetsförmedlingens roll. Arbetsförmedlingens uppdrag är spretigt. Genom att prioritera myndighetsutövning, anskaffning av tjänster, kontrollverksamhet och samverkansansvar kan myndigheten bättre bidra till en funktionell arbetsmarknadspolitik.

Begränsa kommunernas arbetsmarknadspolitiska drivkrafter. Att arbetsmarknadspolitik är statligt styrd har stora fördelar exempelvis avseende likvärdighet och geografisk rörlighet. En ”kommunaliserad” arbetsmarknadspolitik som dessutom inte är tydligt avgränsad, riskerar medföra suboptimering och lägre effektivitet.

Utveckla systemet med upphandlade matchningstjänster. De företag som är leverantörer av matchningstjänster till Arbetsförmedlingen skulle bättre kunna bidra till kompetensförsörjningen med stärkta förutsättningar. Antalet leverantörer behöver

minska avsevärt. Färre leverantörer jämfört med nuläget som får verka under bättre förutsättningar stärker förutsättningarna för professionalism och kvalitet. De sämst presterande leverantörerna bör kunna uteslutas från systemet.

Stärk samverkan mellan de olika aktörerna. En väl fungerande samordning och samverkan mellan de olika aktörerna kan stärka effektiviteten i systemet och ge ett starkare bidrag till kompetensförsörjningen. Arbetsförmedlingens samordningsuppdrag kan stärkas och prioriteras. Dessutom minskar risken för dubbelarbete och upprepade insatser hos olika aktörer.

Stärk transparens och möjlighet till resultatuppföljning. Det är genomgående svårt att tydligt identifiera kostnader och resultat för flera av de förekommande matchningsinsatserna. Den är en brist som måste åtgärdas för att matchningsinsatserna bättre ska motverka arbetslöshet. Med data av hög kvalitet kan insatser bättre bedömas och utvärderas.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm
Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2024